

care se ghidează după principiul formulat de soția sa: „*Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și papă-i tot că sătulul nu crede la ăl flă-mând!*“, cerând ajutor pentru a sa „*familie mare, renumerație după buget... mică*“.

Slugărnicia sa merge până acolo încât, pentru a fi pe placul stăpânilor săi, repetă în mod automat cuvintele și replicile acestora.

Ticul său verbal – „*curat*“ – produce asociații comice de cuvinte, de tipul „*curat murdar*“.

El este omul tuturor, mas-cându-și cu abilitate interesele pentru a intra în grația celor din jur: „*Omul dumneav-oastră, coane Fănică, și al coanii Joița și al lui Conu Zaharia*“. Cu aceeași umilință îl tratează și pe Nae Cațavencu, pentru că vede în el un potențial prefect: „*Poftiți, coane Nicule, poftiți și zău, să pardonati în considerația misiei mele, care ordonă să fim scrofuloși la datorie*“.

Goe – personaj principal al schiței *D-l Goe* (autor Ion Luca Caragiale).

Goe este tipul copilului leneș și răsfățat, a cărui educație lasă mult de dorit.

Goe, însoțit de mam'mare, mamița și tanti Mița, pleacă cu trenul la București. Această călătorie îi este oferită micuțului de cele trei femei, drept stimulent, „*ca să nu mai ră-*

mâie repetent și anul acesta“. De la plecarea trenului și până la sosirea sa la București, Goe face tot felul de năzbătii: nu vrea cu niciun chip să stea în compartiment, ci pe coridorul vagonului, „*cu bărbații*“; scoate capul pe fereastră și își pierde pălăria, în care se afla biletul de tren; i se adresează nepoliticos domnului care încearcă să-l avertizeze de pericolul la care se expune scoțând capul pe fereastră; se lovește la nas de clanța ușii; se închide în toaletă; trage semnalul de alarmă, oprind trenul.

Toate acestea nu sunt decât rezultatul modului în care cele trei femei înțeleg să-l educe pe tânărul Goe. Răsfățul peste măsură și încurajarea prostiei micuțului par a fi singura preocupare a acestora. Ele nu omit, la fiecare gafă a micuțului, să-l sărute dulce și să-l scuipe ca să nu-l deoache.

Goe este neascultător și înfumurat. El nu acceptă să i se atragă în niciun fel atenția, iar dacă cineva îndrăznește să o facă, găsește modalitatea „*de a-l pune la punct*“, adresându-i cuvinte obraznice.

Impertinența lui Goe stâr-nește întotdeauna, în mod neașteptat, admirația protectoarelor sale, care nu încetează a se minuna de „*inteligența*“ repetentului Goe.

Gretchen – personaj central al basmului *Crăiasa zăpezii* (autor Hans Christian Andersen).

Prin devotamentul ei și căldura sufletească pe care o degajă de-a lungul celor șapte povestiri, ea devine simbolul bunătații și al credinței în prietenie.

Gulliver – eroul operei alegorico-fantastice cu elemente de virulentă satiră morală și social-politică, *Călătoriile lui Lemuel Gulliver în mai multe țări îndepărtate ale lumii* (autor Jonathan Swift).

Străbătând diferite țări imaginare, Gulliver are ocazia de a observa – critic și caricatural – moravurile, obiceiurile, rânduielile sociale și politice viciate (aluzii evidente la situațiile din Anglia acelei epoci).

H

Hagi-Tudose – personaj al nulei omonime (autor Barbu Ștefănescu Delavrancea).

Prin Hagi-Tudose, Delavrancea a creat cel mai izbutit tip de avar din literatura română, acesta înscriindu-se în tipologia avarilor din literatura uni-

versală: Harpagon, Gobsek, Pliușkin etc.

Patima lui Hagi-Tudose de a agonisi bani și bunuri materiale depășește limita normalității.

Acest avar își sacrifică întreaga existență, se privează de cele mai firești lucruri pentru a aduna cât mai mulți bani.

Despre el aflăm că „*mișună*“ prin cârciumi și băcării, de unde sustrage „*binișor*“ o măslină, „*ș-o strecoară*“ printre gingii și „*fol, fol, fol*“ o mestecă. După aceea întrebă despre preț și, aflând cât costă, începe să se plângă că-i „*scump, scump de tot la așa vremuri. Vremuri grele*“. La fel procedează peste tot unde se duce: la pastramagiul din colț, la bragagerie etc.

Atât de zgârcit era Hagiul încât, de zece ani, își tot tăia din turul pantalonilor „*ca să-și cârpească pe unde se cosesc*“.

Nimeni nu văzuse vreodată fum pe coșul casei Hagiului, căci el nu tăia porc de Crăciun, ca toți creștinii, și nici nu făcea foc în sobă, chiar de crăpau pietrele afară de ger.

Ajuns calfă la găitănărie, el le vorbește „*frumos și cu patimă*“ tovarășilor săi, dezvăluindu-și firea: „*De când eram d-o șchioapă*“ – spune Hagiul – „*pricepusem lumea. Înțeleseam bine de tot că o cârpă din gunoi este o muncă de om pe care te faci stăpân dacă o pui*

doparte. Și dacă mama îmi dădea un ban de trei ca să-mi iau un simit, eu mă uitam în ghiozdan: de aveam felia de pâne, sănătate bună, aveam ce mânca (...). Și puneam banul bine. Și un ban peste altul fac doi, peste doi dacă pui altul, fac trei (...). E destul să te gândești ce poți face cu banii, ca să și guști bucuria lucrului pe care nu l-ai cumpărat. Ai simțit bucuria?... De ce să-l mai cumperi?..“

Așa va trăi de acum încolo Hagiul: fără să mănânce prea mult, fără să bea altceva decât apă, fără lemne în sobă, refuzând chiar să se însoare pe motiv că toți copiii „*cer pâne, îmbrăcăminte, învățătură*“, iar nevasta vrea „*rochii... plimbare... scurteică de tibet... fuste în gherghef...*“

Deosebit de mare a fost bucuria lui când a rămas singur în prăvălie. Autorul redă reacțiile Hagiului astfel: „*obraji îi ardeau; capul i se încinsese; ochii îl usturau. La ceas, la ceas, ieșea din prăvălie s-o privească pe dinafară. Îi da târcoale. Îi cerceta încăperile și zidurile cu d-amănuntul.*“ Visul său devenise realitate: „*Ale lui sunt sculurile, jurubițele și ghemurile de găietane; ale lui războaiele, rodanele (...): numai el singur deșchide tejgheaua; numai el singur tocmește, face prețul și primește, numai în mâna lui banii frumoși și rotunzi.*“

Pe măsură ce banii se înmulțeau, creștea și teama de a nu fi prădat de hoți. Hagiul tresărea „*când umbra i se încurca în picioare*“, iar ziua se închidea cu zăvorul în casă.

Patima Hagiului pentru aur îl dezumanizează, personajul devenind odios, stârnind dezgustul: când soarbe din ciorba pregătită de Leana, zgârcitului i se pare că simte pe gât „*gustul aurului, sângele viu al aurului*“; îi cere nepoatei sale să taie din coada motanului, pentru că se răcește odaia când intră pe ușă. Într-una din dimineți, Hagiul este găsit de Leana, numai în cămașă, trântit cu fața în jos și „*îngropat în galbeni*“.

Când l-au scăldat, „*pe genunchi, pe piept și pe frunte se vedeau rotocoale de bani*“. În urma lui lăsase un milion.

Heathcliff – personaj central în romanul *La răscruce de vânturi* (autoare Emily Brontë).

Eroul acestui roman este un copil părăsit, care a fost găsit de domnul Earnshaw și pe care acesta îl va crește alături de copiii săi, Hindley și Catherine. Neavând nume, copiii îl botează, simbolic, Heathcliff „*colț de plai înalt*“.

Heathcliff va îndura, după moartea binefăcătorului său, tot felul de umilințe din partea fiului acestuia, Hindley. Pe măsură însă ce crește perse-

cuția lui Hindley, se intensifică iubirea și solidaritatea dintre Catherine și Heathcliff. Catherine pătrunde întâmplător în mijlocul familiei Linton și se simte tot mai atrasă de bogăția întâlnită aici. Auzind-o însă pe fată că nu se va căsători cu el: „Acum însă nu m-aș mărita cu Heathcliff, m-aș simți înjosită...“, Heathcliff va părăsi casa „de la răscruce de vânturi“.

Întorcându-se peste câțiva ani, el o găsește pe Catherine măritată cu Edgar Linton. Singurul gând al lui Heathcliff este să se răzbune, fără pic de milă, pe cei care l-au umilit și i-au răpit fericirea, urmărind să-i distrugă inclusiv pe copiii acestora.

Astfel, cu răbdare și abilitate, el va reuși să-și ducă planul la îndeplinire. Va deveni deținătorul și stăpânul averilor familiilor Earnshaw și Linton.

Cathy (fiica Catherinei) și Hareton (fiul lui Hindley) devin victime ale conflictelor din trecut. Solidaritatea, care îi unise odinioară pe Heathcliff și pe Catherine, îi unește acum pe cei doi tineri împotriva lui Heathcliff. Dragostea lor îi amintește lui Heathcliff de propria sa dragoste și de propria sa luptă. Victoria obținută îi pare acum lipsită de sens.

Ura de care s-a lăsat animat în ultimii zece ani ai vieții l-a condus la izolare și decădere morală.

Heathcliff își va găsi sfârșitul, regretând că a devenit victima monstroasei sale răzbunări.

Hector – personaj în epopeea *Iliada* (autor prezumtiv Homer).

Erou legendar troian, Hector este fiul regelui Priam și al Hecubei. El este căsătorit cu Andromaca.

Calitatea de erou simbolic este dată de vitejia extraordinară cu care luptă, deși știe din prezicerile oracolului că va fi ucis de Ahile și că Troia va fi distrusă.

În cei zece ani de război el luptă înspăimântând armatele aheilor, incendiindu-le flota, iar la sfârșit, în afara zidurilor cetății, este ucis de Ahile și târât prin pulbere în urma carului învingătorului.

Henry Higgins – personaj central în comedia *Pygmalion* (autor Bernard Shaw).

Lingvistul Higgins se hotărăște să facă o experiență prin care să demonstreze că, printr-o educație corespunzătoare a vorbirii, oricine poate dobândi aparența unui om instruit.

Va pune în practică această teorie cu Liza Doolittle, o florăreasă, pe care o învață să folosească limbajul lumii culte.

Totodată, profesorul de lingvistică apare în rolul unui nou Pygmalion. După cum se știe, în mitul grecesc antic, sculp-

torul Pygmalion a creat o statuie atât de frumoasă, încât s-a îndrăgostit el însuși de ea. Prin pasiunea lui și ajutat de Afrodita, Pygmalion a însuflețit statuia. Piesa are acest titlu, întrucât Higgins crede că, învățând-o pe Liza să vorbească corect și să se poarte conform codului manierelor elegante, a creat-o ca om.

În realitate, Liza era înzestrată cu o serie de calități morale – generozitate, sinceritate, dragoste și înțelegere față de oameni – calități care suplinesc lipsurile sale în ceea ce privește comportamentul monden.

De aceea, Liza va fi cea care va trezi, prin căldura sa sufletească, omul din Higgins.

Hernani – personaj în piesa romantică cu același titlu (autor Victor Hugo).

Hernani este un răzvrătit, căpitan al unei bande și rival în dragoste al regelui Don Carlos, care spre finalul piesei, se descoperă a fi un nobil de cel mai înalt rang.

O iubește cu pasiune pe Doña Sol, însă, după nenumărate peripeții, chiar când este pe punctul de a o lua în căsătorie, se sinucide, respectându-și astfel jurământul făcut lui Don Ruy Gomez. Moartea sa va provoca sinuciderea Donei Sol și a lui Don Ruy Gomez.

Hernani întruchipează tipul eroului romantic, dominat de fatalitate, răzvrătit, pătimaș în dragoste, curajos și plin de noblețe sufletească.

I

Iason – figură din mitologia și legendele grecești și personaj în tragedia *Medeea* (autor Euripide).

Iason, fiul regelui Aison din Iolcos, a fost căpetenia expediției argonauților în Colchida, în căutarea lânii de aur, păzită de un balaur.

În Colchida se îndrăgostește de el frumoasa Medeea, vrăjitoare și fiică a regelui din Colchida. Aceasta, după ce îl ajută să dobândească lâna de aur, își părăsește patria și familia, omorându-și chiar fratele, pentru a putea pleca împreună cu străinul care i-a aprins inima.

Întors la Iolcos, Iason este deposedat de tron de unchiul său Pelias și, apucând drumul pribegiei, ajunge împreună cu Medeea în Corint, unde regele Creon îl primește cu căldură.

Iason o trădează însă pe Medeea și își părăsește cei doi copii pentru a se căsători cu fiica lui Creon, Glauke.

Revoltată, Medeea dorește să se răzbune: îi trimite fiicei lui Creon un veșmânt otrăvit, care odată îmbrăcat ia foc, și își ucide copiii, provocându-i lui Iason o suferință cumplită.

Ifigenia – personaj principal în *Ifigenia în Aulida* și în *Ifigenia în Taurida* (autor Euripide).

Ifigenia este fiica lui Agamemnon și a Clitemnestrei. Ea a fost jertfită de tatăl ei pe altarul zeiței Artemis, spre a obține vântul favorabil necesar plecării flotei aheene, în timpul războiului troian.

Zeiței i se face însă milă de fată și o duce în templul său din Tauris, unde o consacră preoteasă.

Euripide (în *Ifigenia în Taurida*) confirmă tradiția conform căreia Ifigenia a slujit la altarul zeiței Artemis, în Hersonesul tauric.

Figura luminoasă a eroinei i-a inspirat și pe alți scriitori: Racine: *Ifigenia*, Goethe: *Ifigenia în Taurida* etc.

Igor – personaj în *Cântecul oastei lui Igor*.

Igor este un personaj istoric, atestat de cronicile rusești (secolul XII).

Cneazul Igor își afirmă personalitatea și eroismul în luptele contra năvălitorilor cumani. Expediția sa constituie subiectul *Cântecului oastei lui*

Igor, capodoperă a poeziei eroice medievale ruse.

Ilie Moromete – personaj principal în romanul *Morometei* (autor Marin Preda).

Țăran cu o oarecare bunăstare materială (deține 14 pogoane de pământ, cai, oi etc.), Ilie Moromete reușește cu greu să-și păstreze intact pământul și să facă față în același timp greutăților care îl presează: „foncierea“, impozitele, taxele pentru Niculae la școală etc.

Asupra familiei sale, din care făceau parte și copii proveniți dintr-o căsătorie anterioară, măcinată de interese opuse, Ilie Moromete exercită o autoritate absolută, crezând că astfel va împiedica destrămarea ei.

Din primele episoade ale romanului ies în relief trăsăturile tipice ale țăranului rezervat, șiret, care își disimulează intențiile prin afișarea insidioasă a ignoranței și naivității. Asemenea lui Moș Ion Roată, eroul lui Marin Preda face „pe prostul“, trăgând pe sfoară și bătându-și joc cumplit de interlocutorul său, tratat aparent cu considerație.

Nimeni nu poate bănui ce crede, ce gândește, ce intenționează să facă Moromete, căci el știe să-și ascundă gândurile, sub înfățișarea cea mai obișnuită. Moromete are o plăcere extraordinară de a exprima verbal exact opusul a ceea ce

gândește. El reușește fie să-și convingă interlocutorul de cele spuse, fie să-l dezorienteze total. La întrebarea: „- *Ce mai faci, Moromete? Ai terminat, mă, de sapă?*“, eroul răspunde mental cu o ocară, iar verbal: „- *Da, am terminat.*“

Scena încasării unei părți din „*fonciure*“ vădește darurile actoricești ale eroului.

Ilie Moromete este un tip ironic, chiar flegmatic, preocupat exclusiv de conservarea propriului echilibru lăuntric. Lumea lui este cea de la fierăria lui Iocan, unde el se bucură de o mare apreciere, căci știe să vorbească despre problemele micii proprietăți țărănești, despre politică, „*să pună țara la cale*“, alături de Cocosilă, unul dintre rarii oameni deștepți, „*în stare să glumească inteligent*“, și de Dumitru lui Nae, al cărui răs spumos, tonic „*are în el o moliciune, așa ca și când ai pluti peste niște valuri calde*“.

Moromete este un țăran filozof. Ca orice filozof autentic, el se bizuie pe inteligența sa, pe rațiune; gândește profund, meditează asupra vieții și problemelor ei, formulează ipoteze, își pune întrebări cărora încearcă să le găsească răspunsuri.

Mai mult ca orice, Moromete iubește ceasurile de tihnă, de reverie, de dulce lenevie, taifasul reprezentând pentru el o

formă de libertate și independență spirituală.

Atitudinea lui Ilie Moromete față de copiii săi este autoritară, stârnind nemulțumirea acestora.

Moromete preferă să-l trimită pe Niculae cu oile decât să-l lase să meargă la școală. La insistențele copilului, Moromete se va lăsa totuși înduplecat.

Goana după înavuțire a fiilor săi îl consternează și, de câte ori are ocazia, nu se poate stăpâni să nu le ofere acestora câte o lecție. Astfel, spre a-i demonstra lui Paraschiv că e netot, îl lasă să cumpere porumb din sat, spre a-l vinde, chipurile, avantajos, la munte, deși își dă seama că afluxul de cereale, datorat recoltei bogate, va provoca scăderea prețului. Când flăcâii se întorc amărâți, fără niciun câștig, Moromete se bucură.

Dar omul acesta atât de autoritar și de convins că are mereu dreptate nu-și conștientizează propriile cusururi. Grija lui Moromete pentru apărarea, pentru păstrarea gospodăriei este dublată de o autoritate despotică: „*așa am zis, așa rămâne, cui nu-i place să plece*“.

Într-o vreme a schimbărilor, pe care credea că le poate stopa, Moromete se arată prea contemplativ, prea pasiv, așteptând mereu ca lucrurile grave să-și găsească, într-un